

# 1. PORADY LOGOPEDYCZNE

## **Rodzice!**

### **Jak pomagać w rozwoju mowy dziecka?**

- Mamo! Karm piersią swoje dziecko do 8–12 miesiąca życia, a butelką do 1- go roku życia;
- Usprawniajcie język i wargi zachęcając dziecko do gryzienia i żucia twardych pokarmów (marchewki, jabłka, skórki od chleba itp.);
- Dużo rozmawiajcie z dzieckiem, odpowiadajcie na jego pytania;
- Przy codziennych czynnościach rozmawiajcie z dzieckiem o tym, co i jak robicie;
- Mówcie do dziecka wyraźnie, nie naśladujcie jego mowy;
- Rozwijajcie słownik dziecka poprzez naukę piosenek, wierszyków;
- Nie poprawiajcie, nie zawstydzajcie dziecka 3- letniego, jeśli powie coś źle;
- Nie porównujcie mowy swojego dziecka z jego rówieśnikami;
- Wspomagajcie rozwój mowy dziecka opowiadając i czytając bajki odpowiednie do jego wieku;
- Wyjaśniajcie dziecku znaczenie nowych słów;
- Ograniczcie ilość czasu spędzanego przez dziecko przed telewizorem. Kontrolujcie oglądane przez nie programy;
- Nie zmuszajcie dziecka do zbyt wczesnego wymawiania głosek (np. głoski r)- może to doprowadzić do ich zniekształcenia.

## **Mamo! Tato!**

### **Co powinno Was zaniepokoić?**

- **6 m-c życia – brak reakcji na dźwięki;**
- **8 m-c życia – brak gaworzenia;**
- **9 m-c życia – brak w komunikacji gestu wskazywania palcem;**
- **10 m-c życia – brak reakcji na swoje imię;**
- **12 m-c życia – brak rozumienia prostych poleceń.**

## **Kiedy do logopedy?**

Skonsultujcie się z logopedą, kiedy dziecko:

- ❖ mając 2 lata wymawia 3-4 wyrazy, nie buduje zdań;
- ❖ mając 3 lata porozumiewa się głównie za pomocą gestów i sylab, krótkich wyrazów;
- ❖ nie nawiązuje kontaktu wzrokowego z osobami, które do niego mówią;
- ❖ ma otwartą buzię, oddycha ustami, w nocy chrapie;
- ❖ wymawia głoski inaczej niż jego rówieśnicy;
- ❖ mówiąc wkłada język między zęby;

- ❖ ma kłopoty z płynnym mówieniem, powtarza pierwszą bądź kolejną głóskę, sylabę w wyrazie, czasem cały wyraz, jąka się.

## **DZIAŁANIA ZAPOBIEGAJĄCE NIEPRAWIDŁOWOŚCIOM W ROZWOJU ARTYKULACJI DZIECKA**

### **Co usprawnia prawidłowy rozwój mowy :**

- karmienie piersią do około 9-12 miesiąca życia, a później łyżeczką,
- gryzienie i żucie twardych pokarmów,
- wczesne przyuczanie do picia z kubeczka,
- jak najwcześniejsze odstawienie smoczka i butelki (1 r.ż.),
- prawidłowe oddychanie przez nos.

### **Co opóźnia prawidłowy rozwój mowy :**

- zbyt długie ssanie smoczka i karmienie butelką,
- nieprawidłowe żucie, przedłużenie okresu płynnej lub zbyt rozdrobnionej diety,
- podawanie pustych smoczków między karmieniami,
- nieprawidłowe połykanie, nadmierny ślinotok, częste wsuwanie języka między zęby,
- oddychanie przez usta, przerost migdałka gardłowego, tzw. trzeciego migdałka.

### **Jakie oznaki trudności w słyszeniu powinny zaniepokoić rodzica:**

- uważne obserwowanie twarzy osoby mówiącej,
- nachyłanie głowy w kierunku mówiącego,
- częste używanie pytań: co? lub hm?
- prośba o powtórzenie wypowiedzi,
- głośnie nastawianie telewizora, siedzenie blisko odbiornika,
- niemożność usłyszenia osoby mówiącej, która jest poza zasięgiem wzroku (w drugim pokoju, przy zakłóceniach),
- przekładanie słuchawki telefonicznej od jednego do drugiego ucha,
- brak reakcji obronnej na głośnie dźwięki.

## **2. ZABAWY BUZI I JĘZYKA – propozycje ćwiczeń do wykorzystania w codziennych sytuacjach**

- A. Po posiłku pozwólmy dziecku wylizać talerz językiem jak kotek. To ćwiczenie mniej eleganckie, za to bardzo skutecznie gimnastykuje czubek języka.
- B. Po śniadaniu posmarujmy dziecku wargi miodem, kremem czekoladowym lub mlekiem w proszku i poprośmy, aby zlizalo je dokładnie jak miś czy kotek.
- C. Posmarujmy dziecku miejsce za górnymi zębami czymś ulubionym, słodkim np. nutellą dziecko z przyjemnością zliże ćwicząc przy okazji podnoszenie języka do góry.

- D. Jeśli dziecko dostało lizaka lub loda zaproponujmy mu, aby lizało go unosząc czubek języka ku górze.
- E. Kiedy dziecko ziewa nie gańmy go, lecz poprośmy, aby ziewnęło jeszcze kilka razy, zasłaniając usta, ćwiczy w ten sposób tylną część języka.
- F. Przy porannym i wieczornym myciu zębów zaproponujmy dziecku liczenie zębów lub witanie się z nimi w ten sposób, aby czubek języka dotknął każdego zęba osobno.
- G. Podczas rysowania poprośmy dziecko, aby narysowało językiem kółko (dookoła warg) lub kreseczki (od jednego do drugiego kąca ust).
- H. Dmuchiwanie na talerz z gorącą zupą, chuchanie na zmarznięte dłonie, cmokanie, żucie pokarmów a nawet wystawianie języka to też ćwiczenia aparatu artykulacyjnego.
- I. Z małymi dziećmi ćwiczenia prowadzimy w formie zabawowej. Skuteczną i atrakcyjną formą ćwiczeń aparatu mowy są zabawy fabularyzowane w czasie których dzieci naśladują za pomocą warg i języka ruchy zwierząt czy różne czynności.

### **3. WIERSZYKI „ŁAMIĄCE JĘZYKI”**

Rodzice, aby wasze dziecko nie miało w przyszłości problemów z mówieniem, zapraszamy do zabawy słowem. Czytajcie te wiersze, czerpiąc radość ze wspólnej zabawy z Waszymi pociechami.

Czarna krowa w kropki bordo,  
gryzła trawę kręcąc mordą.  
Kręcąc mordą i rogami,  
gryzła trawę wraz z jaskrami.

Kurkiem kranu kręci kruk,  
kroplą tranu brudząc bruk,  
a przy kranie, robiąc pranie,  
królik gra na fortepianie.

Mała muszka spod łopuszki  
chciała mieć różowe nóżki –  
róźdzką nóżki czarowała,  
lecz wciąż nóżki czarne miała.  
– Po cóż czary, moja muszko?  
Ruszyć mózdzkiem, a nie róźdzką!  
Wyrzucić wreszcie róźdzkę wróżki  
i unurzaj w rózu nóżki!

Mąż gzęgźółki w chaszczach trzeszczy,  
w krzakach drzemie krzyk...  
A w Trzemesznie straszy jeszcze  
Wytrzeszcz oczu strzyg...

Szły pchły koło wody,  
pchła pchłę pchła do wody  
i ta pchła płakała,  
że ją tamta pchła popchała.

Czesał czyżyk czarny koczek,  
czyszcząc w koczku każdy loczek.  
Po czym przykrył koczek toczkiem,  
lecz część loczków wysła boczkciem.  
Hasał huczek z tłuczkiem wnuczka  
i niehcący huknął żuczka.  
Ale heca... – wnuczek mruknął  
i z hurkotem w hełm się stuknął.  
Leży żuczek, leży wnuczek,  
a pomiędzy nimi tłuczek.  
Stąd dla huczka jest nauczka,  
by nie hasać z tłuczkiem wnuczka.

Idę, nos trę, kra krę mija, tu lis ma norę, sarna tor mija.  
Kra krę mija. Lis ma norę, kret ma ryja. Idę i nos trę.  
Omijam tę krę. Nie idę tym torem, bo tu lis ma norę.  
Kra krę omija. Kret ma ryja. Tu lis ma norę.  
Ominę ten tor. A ja nos trę.

Chrząszcz brzmi w trzcinie w Szczebrzeszynie,  
W szczękach chrząszcza trzeszczy miąższ,  
Czcza szczypawka czka w Szczecinie,  
Chrząszcza szczudłem przechrzczył wąż,  
Strząsa skrzydła z dżdżu,  
A trzmiel w puszczy, tuż przy Pszczynie,  
Straszny wszczyzna szum.

Leży Jerzy na wieży i nie wierzy,  
że na drugiej wieży leży drugi Jerzy.  
Leży Jerzy na wieży i nie wierzy, że leży na wieży.  
Leży Jerzy obok wieży i nie wierzy,

że na wieży jeszcze jeden leży Jerzy.  
Leży Jerzy koło wieży i nie wierzy,  
że na wieży leży gniazdo nietoperzy.

Rozrewolweryzowany rewolwerowiec,  
z rozrewolweryzowanym rewolwerem,  
rozrewolweryzował rewolwer,  
rozrewolweryzowanego rewolwerowca.

Pchła pchłą pchłą,  
pchła przez pchłą płakała,  
że pchła pchłą pchała.  
Pchła pchłą pchła i ta pchła była zła,  
że ta pchła ją pchła.

Gdy Pomorze nie pomoże,  
to pomoże może morze,  
a gdy morze nie pomoże,  
to pomoże może las.  
Jak Pomorze nie pomoże,  
to pomoże może morze,  
a jak morze nie pomoże,  
to pomoże może Gdańsk.  
Pojedziemy na Pomorze,  
jak Pomorze nie pomoże,  
to pomoże może morze,  
a jak morze nie pomoże,  
to pomoże może Hel.

Szczepan Szczygieł z Grzmiących Bystrzyc  
Przed chrzcinami Chciał się przystrzyc.  
Sam się strzyc nie przywykł wszakże,  
więc do szwagra skoczył:  
"Szwagrze! Szwagrze, ostrzyż mnie choć krzyneń,  
gdyż mam chrzciny za godzinę".  
"Nic prostszego - Szwagier na to.  
- Żono, brzytwę daj szczerbatą!  
W rzyso będzie strzechę szczygła,  
ta szczerbata brzytwa strzygła..."  
Usłyszawszy straszną wieść,  
Szczepan Szczygieł wrzasnął: "Cześć!"  
I przez grządki poza szosą,

nie strzyżony przysnął w proso.

Król Karol kupił królowej Karolinie,  
korale koloru koralowego.

Na wyścigach wyścigowych  
wyścigówek wyścigowych  
wyścigówka wyścigowa  
wyścignęła wyścigówkę  
wyścigową numer sześć.

#### **4. ĆWICZENIA POSZERZAJĄCE SŁOWNICTWO – JAK INACZEJ NAZYWAMY ...**



**To jest...**  
**rower, koło, bicykl...**



**To są...**  
**ziemniaki, kartofle, pyry, grule..**



**To są...**  
**kotlety, siekanki, mielone...**



**To jest...**  
**kromka, pajda, sznita...**



**To jest...**  
**firanka, gardina...**



**To jest...**  
**dziecko, bajtel, chłopiec...**





**To jest...**  
**piłka, balik, baliczek...**

## **5. ĆWICZENIA LEKSYKALNO - GRAMATYCZNE „POPRAWNE CZY NIEPOPRAWNE FORMY?”**

Która forma jest poprawna?:

- półtora kilo – półtorej kilo
- włącza – włancza
- umiem – umię
- w cudzysłowie – w cudzysłowiu
- w każdym razie – w każdym bądź razie
- wziąć – wziąć
- przekonujący – przekonywujący
- tę rzecz – tą rzecz
- jest napisane – pisze
- jest rok dwa tysiące siedemnasty – jest rok dwutysięczny siedemnasty
- przyjaciółom – przyjaciołom
- wielką literą – z wielkiej litery, dużą literą
- z wyjątkiem – za wyjątkiem
- pomarańcza – pomarańcz
- kontrola – kontrol
- cofać się – cofać się do tyłu
- luty – miesiąc luty
- idę do – na stołówkę
- sweter – sweter
- wiatr – wiatr

Popraw błędy w podanych związkach frazeologicznych,  
a następnie wyjaśnij ich właściwe znaczenie.

- 1) Matematyka zawsze była dla mnie nogą achillesową.  
.....
- 2) Mama mówi, że sprzątanie naszego domu to syzyfowa robota.  
.....
- 3) Moja przyjaciółka to marzycielka, bo ciągle myśli o słodkich migdałach.  
.....
- 4) Mów wprost o co ci chodzi, nie owijaj w wełnę!  
.....
- 5) To zadanie jest dla mnie zbyt trudne, więc nie będę się porywać z motyką na Księżyc.  
.....
- 6) Brat Ali dostał jedynkę i dlatego cały dzień chodził z głową na kwintę.  
.....
- 7) Nasi sąsiedzi bardzo się nie lubią i dlatego żyją ze sobą jak pies z myszą. ....
- 8) Wybór miejsca na następną wycieczkę okazał się dla naszej rodziny arbuzem niezgody.  
.....

## **6. PROPOZYCJE KSIĄŻKOWE DO WSPÓLNYCH ZABAW ROZWIJAJĄCYCH MOWĘ I KOMUNIKACJĘ JĘZYKOWĄ**

Iwona Michalak-Widera „Śmieszne minki dla chłopczyka i dziewczynki” – zawarte w sposób prosty i zrozumiały obrazki (twarzy dziecka ćwiczącego wargi lub język) i polecenia słowne zachęcają do zabawy buzią, obrazki są wplecione w ciekawe opowiadania.

Iwona Rutkowska – Błachowiak „Gimnastyka buzi na wesoło” – ćwiczenia logopedyczne przedstawione są w sposób obrazowy i przystępny, pozycja zawiera dwanaście opowiadań, których celem jest usprawnienie narządów mowy, a dziecko w nagrodę może pokolorować dołączony rysunek.

Marta Galewska – Kustra, Elżbieta i Witold Sz wajkowski „Wierszyki ćwiczące języki – czyli rymowanki logopedyczne dla dzieci” – wspólna zabawa językowa z dziećmi w wieku od 4 do 7 lat. Dzięki zawartym rymowankom można poćwiczyć wymowę

poszczególnych głosek, bawiąc się wspólnie przy powtarzaniu wesołych, rytmicznych i łatwych do zapamiętania wierszyków.

Sylwia Chmiel „Płynne i potknięte przygody pszczołki Basi” – opowiadania logopedyczne przeznaczone do terapii niepełności mowy. W czytaniu tekstów opowiadań posługujemy się techniką przedłużonego mówienia.

Ursula Normann „Trening pamięci” – łamigłówki słowne, sałatki literowe, zagadki, rebusy, ukryte słowa, anagramy ćwiczące pamięć i uaktywniające mózg.

Katarzyna Szłapa „Cmokaj, dmuchaj, parszaj, chuchaj. Ćwiczenia oddechowe i artykulacyjne dla najmłodszych” – zestaw ćwiczeń oddechowych i artykulacyjnych dla dzieci w wieku od 4 do 7 lat. Książka zawiera dodatkowo dwie gry – planszową i pamięciową.

Grażyna Wasiewska „Gdzie jesteś języczku?” – zawiera trzydzieści zabawnych wierszyków z wplecionymi opisami ćwiczeń usprawniających narządy mowy, uczących prawidłowego oddechu oraz kształtujących słuch fonemowy.

Maria Bryła, Aneta Muszyńska „Przygody Języczka-Podrózniczka. Ćwiczenia logopedyczne dla dzieci od 1 roku życia” – bajeczki o Języczku-Podrózniczku zawierają ćwiczenia przygotowujące aparat artykulacyjny dziecka do poprawnej wymowy poszczególnych głosek. Stopień trudności ćwiczeń zawartych w bajeczkach zwiększa się wraz z wiekiem dziecka, odpowiednio do etapów rozwoju mowy i pojawiania się w nich określonych głosek.

Krzysztof Sasiadek „Zabawy paluszkowe” – propozycja zabaw paluszkowych, które poprawiają u dziecka zdolności manualne, przygotowują do układania, lepienia, wydzierania, wycinania, rysowania, malowania i pisania a jednocześnie usprawniają aparat artykulacyjny. Istnieje związek pomiędzy rozwojem mowy a motoryką precyzyjną palców rąk.

Ewa Skorek „Księga zagadek” – zawiera ok.3000 zagadek, uporządkowanych alfabetycznie. Rozwiązywanie zagadek przez dziecko pobudza jego aktywność intelektualną, sensomotoryczną, emocjonalną oraz werbalną.

Opracowanie: mgr Aneta Muszyńska  
mgr Jolanta Chwastek-Jakima  
mgr Justyna Guzy

**ŻYCZYMY PRZYJEMNEJ ZABAWY 😊**